Mutaţii lexico-semantice în lexicul românesc de origine germană. Abordare diacronică din prisma metodei statistice

Mihai CRUDU[*]
Marius MARICI[**]

Key-words: *lexical-semantic mutations, archaism, neologism, loan, linguistic investigation*

1. Preambul

Lexicul limbii române a cunoscut, în întreagă evoluţia sa, numeroase influenţe – directe sau indirecte – din alte limbi europene (franceză, italiană, rusă etc.), influenţe datorate unor schimburi interculturale dense. Amprenta limbii germane asupra românei se poate întrezări în diferite etape ale limbii, variind de la termeni specializaţi până la cuvinte din vocabularul uzual. Bazându-se pe o cercetare empirică, studiul de faţă îşi propune să analizeze împrumuturile germane în diferite faze ale evoluţiei limbii române literare. Corpusul lingvistic supus investigaţiei, numărând aproximativ 400 de lexeme[1], este extras din surse lexicografice şi de specialitate (vezi *infra*, Bibliografie A.) şi se constituie din două dimensiuni opuse, dar complementare, ale lexicului[2]: *arhaisme* – ca fapte lingvistice aparţinând vocabularului pasiv – şi *neologisme* – ca elemente lexicale cu o largă circulaţie în limba actuală.

2. Receptarea germanităţii în spaţiul lingvistic românesc

Raporturile popoarelor germanice cu comunitatea română[3] îşi au originile încă din perioada Evului Mediu, atunci când ocuparea Transilvaniei de către unguri a facilitat şi venirea saşilor aici (Cujbă 1999: 12). Contactele au continuat şi chiar au căpătat amploare şi în faza modernă a limbii române literare, adică în preajma secolului al XIX-lea. Deşi în repetate rânduri s-au manifestat atitudini de opoziţie

[*] Universitatea din București, România.
[**] Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, România.

[1] Ne-am oprit atenţia doar asupra acelor cuvinte cu etimologie pur germană. Cazurile de etimologie multiplă, printre care şi germană, nu sunt discutate în acest context, întrucât ar depăşi cu mult spaţiul alocat unui studiu de mici proporţii.

[2] Un punct comun celor două categorii îl reprezintă statutul lor de cuvinte învechite, respectiv noi, doar prin raportare la sincronie. Un arhaism nu poate fi considerat învechit decât în stadiul actual al limbii, întrucât în perioada în care el a intrat în limbă era perceput de vorbitori ca neologism. Prin urmare, ieşirea din uz, respectiv intrarea în uz a unui cuvânt face ca acesta să fie considerat arhaic sau neologic.

[3] Pentru această scurtă incursiune în istoria relaţiilor româno-germane am consultat cu precădere lucrarea Corneliei Cujbă, *Influenţa germană asupra vocabularului limbii române literare contemporane* (1999).

BDD-V2526 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:34 UTC)

faţă de asimilarea elementului străin în limba română – un exemplu ilustrativ în acest sens fiind activitatea de conservare a valorilor limbii şi culturii române din partea Şcolii Ardelene – totuşi amprenta limbii germane pe teritoriul ţării noastre a rămas vizibilă

> prin chemarea la catedrele şcolilor moldoveneşti şi munteneşti a unui mare număr de învăţaţi din Transilvania şi trimiterea de tineri de la Iaşi şi Bucureşti la studii în Austria şi Germania şi prin traduceri din opere germane – manuale, lucrări de specialitate, beletristică (*ibidem* 20).

Nume ca Samuil Botezatu, Christian Flechtenmacher, August Treboniu Laurian, Traian Bratu au contribuit substanţial la promovarea limbii germane în spaţiul Moldovei. În zona Munteniei, demni de a fi menţionaţi în acest context sunt Gheorghe Lazăr, Simion Mândrescu, Konrad Richter. Transilvania a beneficiat cel mai mult de contactele cu cultura germană, ceea ce s-a concretizat prin înfiinţarea unei Academii săseşti la Sibiu (1844), prin diverse traduceri din medicină, agronomie şi filozofie. Deşi după cel de-al doilea război mondial românii au manifestat reticenţă faţă de poporul german, totuşi urme al legăturilor româno-germane antebelice au rămas vizibile, printre altele şi în limbă.

Numeroase calcuri lingvistice[4] formate după model german, precum şi neologisme[5] au pătruns în limba română literară, îmbogăţind domenii ca: filozofie, drept, istorie, geografie, ştiinţe naturale, ştiinţe economice, matematică, astronomie, pedagogie, psihologie, sociologie, politică, medicină, ştiinţe tehnice, agricultură şi silvicultură, ştiinţe militare, arte şi critică literară (*idem* cap. 5). Unele dintre cuvintele împrumutate din germană au pătruns doar temporar în limbă, fie fiind înlocuite ulterior de altele, fie dispărând total din uz. Ne referim aici în special la arhaisme precum: *boactăr* (< *Wächter*), *clavir* (< *Klavier*), *corfă* (< *Korb*), *stipendist* (< *Stipendist*), *şol* (< *Schale*), *şpaţir* (< *Spaziergang*), *ştaier* (< Steuer), *tringhelt* (< *Trinkgeld*)[6], a căror utilizare a fost actualizată prin termeni preluaţi din alte limbi[7]: *paznic*, *pian*, *coş*, *bursier*, *ceaşcă*, *plimbare*, *impozit*, *bacşiş*. Tot în acest context trebuie amintite şi aşa-numitele *istorisme*[8] pe care româna le-a preluat din germană: *băncuţă* (< *Bankozettel*), *colonist* (< *Kolonist*), *comitat* (< *Komitat*), *crucer* (< *Kreuzer*), *finanţ* (< *Finanz*), *finic* (< *Pfennig*), *frideric* (< *Friedrichs[dor]*), *herţeg* (< *Herzog*), *kronprinz* (< *Kronprinz*), *landgraf* (< *Landgraf*), *margraf* (< *Markgraf*).

[4] Cf. *a între|rupe* < *unter|brechen*, *a de|şuruba* < *ab|schrauben*, *ano|timp* < *Jahres|zeit*, *bună|stare* < *Wohl|stand*.

[5] Cf. *crah* < *Krach*, *glazură* < *Glasur*, *neoumanism* < *Neohumanismus*, *rabat* < *Rabatt*.

[6] Într-un studiu recent (Crudu 2012) am detaliat problema arhaismelor româneşti de origine germană, punând accentul pe transmiterea şi adaptarea unor conţinuturi noi din spaţiul lingvistic germanofon. Am distins între arhaisme al căror sens a fost preluat total din germană (de ex.: *blanchetă* < *Blankett*, *finic* < *Pfennig*, *ştaier* < *Steuer*) şi arhaisme preluate cu sens parţial (*firtă* < *Viertel*, *urlab* < *Urlaub*, *vecsel* < *Wechsel*). De menţionat ar fi că majoritatea arhaismelor româneşti de origine germană denumesc monezi, funcţii, comunităţi, unităţi de măsură, instrumente.

[7] Din slavă, franceză, rusă, latină, turcă.

[8] „[...] cuvinte şi expresii care au dispărut din vocabular împreună cu noţiunile pe care le denumeau" (Hristea et al. 1984: 125).

BDD-V2526 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:34 UTC)

În ceea ce priveşte neologismele de origine germană, acestea sunt mai numeroase în limba română, unele dintre ele intrând chiar în uzul curent[9]: *student* (< *Student*), *referat* (< *Referat*), *bancă* (< *Bank*), *a absolvi* (< *absolvieren*) s.a. Din acest motiv am distins între (1) *neologisme uzuale*[10], care denumesc în general concepte şi noţiuni comune mai multor domenii de cunoaştere, fiind în general accesibile vorbitorilor, şi (2) *neologisme specializate*[11], a căror întrebuinţare este redusă doar la contexte specifice (cu precădere tehnice şi ştiinţifice). În corpusul analizat am întâlnit termeni din diverse domenii: chimie, medicină, fizică, biologie, geologie, istorie, politică etc.; exemple: *anarhism* (< *Anarchismus*), *anorganic* (< *anorganisch*), *biocatalizator* (< *Biokatalysator*), *biopolitică* (< *Biopolitik*), *caustobiolit* (< *Kaustobiolithe*), *chemosinteză* (< *Chemosynthese*), *decoct* (< *Dekokt*), *dischinizie* (< *Dyskinesie*), *disfuncţie* (< *Dysfunktion*), *erzaţ* (< *Ersatz*), *geotectonică* (< *Geotektonik*), *gnais* (< *Gneis*), *hidrant* (< *Hydrant*), *kaliu* (< *Kalium*), *loess* (< *Loess*), *ozalid* (< *Ozalid(papier)*), *reumatologie* (< *Rheumatologie*) etc.

O observaţie generală ce se poate face pe marginea inventarului de lexeme studiat este că româna a preluat din germană preponderent substantive concrete (91,6%), în vreme ce doar 5,9% din corpusul de neologisme sunt verbe şi doar 2,5% adjective. Aceste date dovedesc tendinţa limbii române, pe de-o parte, de a împrumuta radicale care ulterior să poată fi derivate intern, iar, pe de altă, parte de a prelua conţinuturi noi, fără a afecta structurile gramaticale fixe.

3. Cercetarea prezentă

Scopul acestei cercetări a fost să aflăm din punct de vedere empiric care este gradul de cunoaştere a cuvintelor arhaice, uzuale şi specializate, în funcţie de câteva variabile caracteristice respondenţilor. Mai exact, ne-am propus să aflăm: (1) dacă există diferenţe statistice semnificative între frecvenţele cunoaşterii celor trei tipuri de cuvinte de origine germană, (2) dacă există diferenţe statistice semnificative în ceea ce priveşte cunoaşterea categoriilor de cuvinte de provenienţă germană, în funcţie de cele 5 variabile incluse în cercetare.

4. Metodă

4.1. Participanţi

Cercetarea a fost realizată pe un lot de 50 de participanţi, caracterizaţi, în funcţie de datele demografice, în felul următor: 63% participanţi de sex feminin şi 37% de sex masculin; 60% până la 20 de ani şi 40% peste 20 de ani; 56% dintre participanţi au terminat doar gimnaziul, 38% doar liceul, iar 2% au fost absolvenţi de studii superioare; 16% nu vorbesc nicio limbă străină, 24% vorbesc într-o anumită măsură o singură limbă străină, 44% 2 limbi străine, iar 16% cunosc 3 limbi străine; 98% dintre respondenţi sunt de naţionalitate română, iar pentru toţi participanţii limba maternă este româna. 98% din părinţii şi bunicii (atât din partea mamei cât şi din partea tatălui) respondenţilor vorbesc româna ca limbă maternă;

[9] Desigur, multe din neologismele pe care româna le-a preluat din germană au devenit *internaţionalisme*, prin intrarea lor în uzul mai multor limbi indo-europene.

[10] 106 în corpusul nostru.

[11] 215 în corpusul nostru.

BDD-V2526 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:34 UTC)

96% din părinţii şi bunicii (din partea mamei sau a tatălui) respondenţilor sunt de naţionalitate română.

4.2. Instrumente

În realizarea acestei cercetări s-a folosit chestionarul, iar itemii au fost creaţi de autorii cercetării special pentru această investigaţie sub forma întrebărilor. Pentru operaţionalizarea cunoaşterii celor trei categorii de cuvinte (arhaisme, cuvinte specializate şi cuvinte din vocabularul de bază de origine germană), s-au întocmit liste reprezentative pentru totalitatea cuvintelor din respectiva categorie, prin extragerea la întâmplare a unui număr de 35 de cuvinte pentru fiecare clasă. Astfel, s-au obţinut trei scale care măsoară *cunoaşterea cuvintelor arhaice de provenienţă germană*, *cunoaşterea cuvintelor neologice de provenienţă germană* şi *cunoaşterea cuvintelor din vocabularul de bază de provenienţă germană*. Scorarea s-a realizat astfel: indicarea unui sinonim, explicarea sau descrierea corectă pentru cuvântul prezentat a primit 1, iar eşecul 0. Suma tuturor scorurilor de 1 a condus la obţinerea unui scor cumulat total. *Sexul participanţilor* a fost măsurat printr-o singură întrebare, iar codarea răspunsurilor s-a făcut cu 1 pentru masculin şi 2 pentru feminin. *Vârsta participanţilor* a fost măsurată printr-o singură întrebare la care participanţii au indicat anii împliniţi. Ca urmare a unei prelucrări ulterioare, am transformat datele brute într-o nouă variabilă cu două niveluri: participanţi cu vârsta de până la 20 de ani (codat 1) şi participanţi cu vârsta de peste 20 de ani (codat 2). *Educaţia participanţilor* a fost măsurată printr-o singură întrebare prin care se cerea indicarea ultimului nivel de studii finalizat, respectiv început şi nefinalizat. Printr-o prelucrare ulterioară, am creat o nouă variabilă cu trei niveluri: liceu terminat, facultate terminată, studii postuniversitare terminate. Variabilele „*cunoaşterea limbii germane*”, „*cunoaşterea limbii engleze*”, „*cunoaşterea limbii ruse*” şi „*cunoaşterea limbii franceze*” au fost măsurate printr-o singură întrebare dihotomică în care li se cerea participanţilor să indice dacă ştiu (codat cu 1) sau nu (codat cu 0) fiecare limbă în parte. *Existenţa unui contact cu cultura germană* a fost măsurată printr-o singură întrebare, în care li se cerea respondenţilor să indice în ce măsură au avut un contact cu cultura germană, pe o scară de la 0 (lipsa contactului) la 2 (contact mare).

5. Rezultate

5.1. Strategia de analiză statistică

Analiza cantitativă a datelor s-a făcut folosindu-se SPSS, un soft specializat, folosit la scară largă în cercetarea ştiinţifică la nivel internaţional.

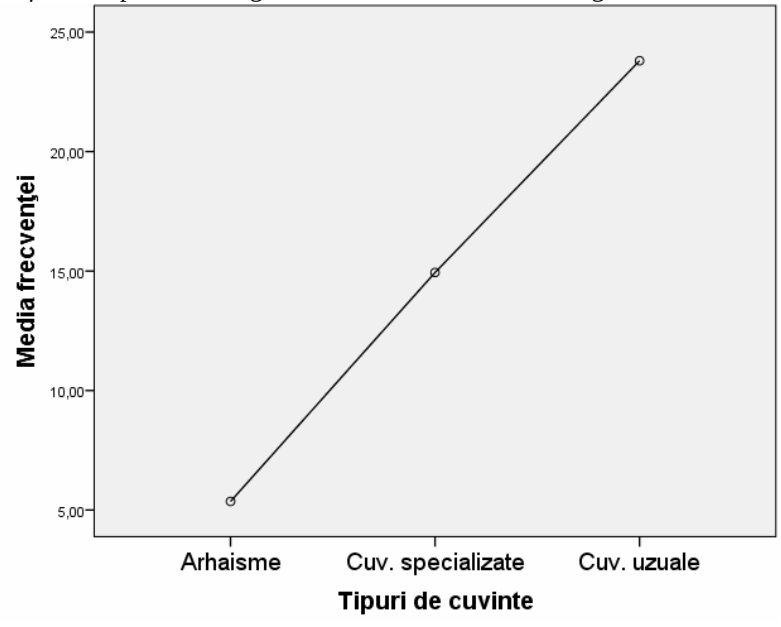
5.2. Rezultatele propriu-zise

În primul rând, testul One-Way ANOVA a fost folosit pentru a testa diferenţele privind cunoaşterea celor trei categorii de cuvinte: arhaisme, cuvinte specializate şi cuvinte din vocabularul uzual. Frecvenţa cunoaşterii lexemelor a fost semnificativ diferită de-a lungul celor trei grupe analizate: F (2, 147) = 132.658, p = .000. Comparaţia prin testul post-hoc Tukey a celor trei clase a indicat că frecvenţa cunoaşterii arhaismelor (M = 5.36, SD = 5.53) diferă semnificativ de frecvenţa cunoaşterii cuvintelor specializate (M = 14.94, SD = 6.01), p = 0.000, mărimea efectului fiind mare d = -1.65, frecvenţa cunoaşterii arhaismelor (M = 5.36, SD =

BDD-V2526 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:34 UTC)

5.53) diferă semnificativ de frecvenţa cunoaşterii cuvintelor uzuale (M = 23.80, SD = 5.43), p = 0.000, mărimea efectului fiind mare, d = -3.36, iar frecvenţa cunoaşterii cuvintelor specializate (M = 14.94, SD = 6.01) diferă semnificativ de frecvenţa cunoaşterii cuvintelor uzuale (M = 23.80, SD = 5.43), p = 0.000, mărimea efectului fiind, din nou, mare, d = -1.54.

Grafic 1: Reprezentarea grafică a mediilor celor trei categorii de cuvinte

În al doilea rând, am verificat dacă există vreo diferenţă semnificativă între nivelurile variabilelor „sexul participanţilor", „vârsta", „educaţia", „numărul de limbi vorbite" sau „existenţa vreunui contact cu cultura germană", privind frecvenţa cunoaşterii celor trei grupe de cuvinte.

Prin urmare, în cazul variabilei „sexul participanţilor", testul t pentru eşantioane independente a arătat că există diferenţe semnificative doar între participanţii de sex masculin şi cei de sex feminin în condiţia cunoaşterii arhaismelor: t (47.718) = – 2.128, p = .039. Aceasta înseamnă că participanţii de sex feminin au raportat cu o frecvenţă mai mare cunoaşterea arhaismelor (M = 6.00, SD = 6.23) decât participanţii de sex masculin (M = 3.54, SD = 1.94). Ţinând cont şi de vârsta participanţilor, analiza a arătat că această diferenţă se manifestă doar în cazul participanţilor de până la 20 de ani: t (26.46) = – 2.379, p = .025. Participanţii de sex feminin au raportat o frecvenţă mai mare a cunoaşterii arhaismelor (M = 6.62, SD = 7.14) decât participanţii de sex masculin (M = 3.00, SD = 1.10).

În cazul variabilei „vârsta participanţilor", nu am înregistrat diferenţe semnificative între cele două niveluri, şi anume participanţi sub 20 de ani şi participanţi peste 20 de ani privind cunoaşterea arhaismelor, cuvintelor specializate sau a cuvintelor uzuale.

BDD-V2526 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:34 UTC)

În cazul variabilei „educaţia participanţilor”, am avut date doar pentru compararea nivelurilor „gimnaziu terminat” şi „liceu terminat”. Analiza statistică a indicat că nu există diferenţe semnificative între cele două niveluri.

One-Way ANOVA a indicat că există un efect al variabilei „existenţa unui contact cu cultura germană” asupra frecvenţei cunoaşterii arhaismelor: $F(2, 47) = 3.786$, $p = .030$. Testul Post Hoc a indicat diferenţe semnificative doar între participanţii care nu au avut deloc contact şi cei care au avut un contact mare cu cultura germană: $M(dif) = – 5.975$, $p = .016$, ceea ce înseamnă că participanţii cu un contact ridicat cu cultura germană au raportat o frecvenţă semnificativ mai mare a cunoaşterii arhaismelor comparativ cu participanţii care nu au avut nici un contact. Introducerea în aceeaşi analiză a variabilei „sexul participanţilor” a indicat că de fapt diferenţa dintre participanţii care nu au avut deloc contact şi cei care au avut un contact mare cu cultura germană este doar în condiţia „sex feminin” al participanţilor: $M(dif) = – 7.83$, $p = .015$.

În cele din urmă, am testat în ce măsură cunoaşterea sau lipsa cunoaşterii unei limbi străine înseamnă o frecvenţă mai mare sau mai mică a înţelegerii celor trei categorii lexicale. Am luat în calcul cunoaşterea limbii germane, cunoaşterea limbii engleze, cunoaşterea limbii ruse şi cunoaşterea limbii franceze. Am găsit că există diferenţe semnificative între participanţii care cunosc limba franceză ($M = 21.12$, $SD = 7.59$) şi cei care nu o cunosc ($M = 13.76$, $SD = 4.94$) privind cunoaşterea cuvintelor specializate $t(48) = 3.529$, $p = .001$. De asemenea, există diferenţe semnificative statistic între participanţii care cunosc limba franceză ($M = 28.63$, $SD = 4.17$) şi cei care nu o cunosc ($M = 22.88$, $SD = 5.18$) privind cunoaşterea cuvintelor uzuale $t(48) = 2.951$, $p = .005$. Introducerea în analiză a variabilei „sexul participanţilor” a indicat că de fapt aceste diferenţe semnificative au loc în condiţia „sex feminin”. Altfel spus, participanţii de sex feminin care cunosc limba franceză au raportat o frecvenţă mai mare a cunoaşterii cuvintelor specializate şi uzuale de origine germană, comparativ cu participanţii de sex feminin care nu cunosc deloc limba franceză. În rest, indiferent de combinaţiile testate, nu s-au găsit diferenţe semnificative statistic.

6. Discuţii

Scopul acestei cercetări a fost de a supune analizei statistice cunoaşterea a trei categorii de cuvinte: arhaisme, cuvinte specializate şi cuvinte uzuale de origine germană. Interesul nostru a fost să testăm mai întâi dacă există diferenţe semnificative între categoriile arhaismelor, cuvintelor specializate şi a cuvintelor uzuale româneşti, dar de origine germană, iar apoi să aflăm dacă cele cinci variabile incluse în această cercetare au vreun efect asupra acestor categorii de cuvinte.

Mai întâi, cercetarea a arătat că înţelegerea sensului cuvintelor arhaice româneşti de origine germană diferă semnificativ de cunoaşterea cuvintelor specializate şi de cele uzuale, iar cunoaşterea cuvintelor specializate diferă semnificativ de cunoaşterea cuvintelor uzuale, mărimea efectului fiind, în toate situaţiile, mare. Arhaismele sunt cel mai puţin cunoscute, în vreme ce cuvintele uzuale sunt cel mai mult cunoscute. Aceste rezultate sunt previzibile, deoarece cuvintele uzuale sunt folosite în vorbirea zilnică, iar probabilitatea apariţiei lor în conversaţie este cea mai mare. Cuvintele arhaice se plasează pe axa temporală,

BDD-V2526 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:34 UTC)

folosirea lor în schimbul verbal zilnic sau în comunicarea scrisă nemaifiind actuală. Ele se pot regăsi în anumite scrieri de factură literară, de exemplu (dar nu exclusiv), iar în cazul arhaismelor lexicale, acestea pot să nu mai apară deloc în uz, însă pot fi ţinute „în viaţă" de anumite ritualuri, obiceiuri, povestiri (Wikipedia contributors. „Archaism"). Cunoaşterea unităţilor lexicale arhaice depinde, în general, de gradul de expunere la surse care conţin astfel de cuvinte. Însă, din cercetarea noastră, ştim că a cunoaşte sensul cuvintelor înseamnă expunere, iar expunerea a fost de aproximativ trei ori mai mică decât în cazul cuvintelor specializate şi de aproximativ cinci ori mai mică decât în cazul cuvintelor uzuale.

În al doilea rând, participanţii de sex feminin au indicat o frecvenţă mai mare a cunoaşterii arhaismelor decât cei de sex masculin, şi doar în condiţia vârstei de până la 20 de ani. Cu alte cuvinte, fetele de până la 20 de ani cunosc semnificativ mai multe arhaisme de origine germană comparativ cu băieţii de aceeaşi vârstă; însă nu s-au găsit diferenţe semnificative în nici o altă combinaţie a nivelurilor variabilelor „sexul participanţilor" şi „vârsta participanţilor". Există dovezi ştiinţifice care atestă performanţa mai mare a sexului feminin comparativ cu cel masculin în ceea ce priveşte folosirea unei limbi. Ştim că sexul feminin are o abilitate verbală superioară bărbaţilor (Maccoby/Jacklin 1974). Fetele înregistrează o performanţă mai bună la citit comparativ cu băieţii (Wagemaker 1996). Femeile fac mai puţine greşeli fonologice şi de procesare lexicală (Taha 2006). Această performanţă lingvistică superioară a femeilor se materializează la şcoală, de exemplu, printr-o medie mai mare a notelor obţinute (Norrelegen/Lacerda et al. 2001). În general, diferenţele dintre bărbaţi şi femei privind performanţele verbale sunt atribuite morfologiei creierului, şi anume specializării emisferelor acestuia (Coney 2002). Însă cum interpretăm faptul că participanţii de sex feminin cunosc mai multe arhaisme decât cei de sex masculin şi nu mai multe cuvinte specializate sau uzuale? Putem lansa câteva ipoteze: (1) *Cunoaşterea mai multor arhaisme este dată de interesele diferite ale femeilor în comparaţie cu bărbaţii*. Liu/Mihalcea (2007) au găsit că există diferenţe între bărbaţi şi femei privind preferinţa pentru anumite tipuri de cuvinte. De exemplu, femeile scriu mai mult despre evenimente recente, discută mai mult despre dulciuri şi despre culori pe care le descriu în nuanţe. Prin urmare, femeile au un corpus lexical mult mai mare decât bărbaţii privind culorile şi nuanţele. Ele se descriu mai mult în termeni care denumesc stări afective fie fericite, fie triste în comparaţie cu bărbaţii, care se declară neutri afectiv. Femeile folosesc limbajul pentru a dezvolta şi a menţine relaţiile şi pentru a dobândi apropierea, intimitatea (Climate 1997). Aceasta a dus la ideea că femeile folosesc mai mult limbajul uzual, ipoteză infirmată în cercetarea noastră – participantele de sex feminin care vorbesc limba franceză cunosc semnificaţia mai multor cuvinte uzuale decât cele care nu vorbesc limba franceză. Ele codifică şi decodifică un limbaj al relaţiei şi al intimităţii, însă bărbaţii vorbesc şi aud un limbaj al statusului şi al independenţei (Tannen 1990). Potrivit lui Jespersen (1922), femeile au un vocabular mai restrâns în comparaţie cu cel al bărbaţilor. Vocabularul bărbaţilor conţine mai multe cuvinte tehnice, ştiinţifice şi un limbaj mult mai variat, ipoteză infirmată în cercetarea noastră. Aşadar, o frecvenţă mai mare a cunoaşterii arhaismelor poate fi rezultatul randomizării listelor de categorii de cuvinte. O parte din cuvinte pot fi mai degrabă preferate de femei decât de bărbaţi, deoarece

BDD-V2526 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:34 UTC)

interesele sunt diferite. (2) Cu toate că nu am găsit diferenţe semnificative între sexe privind nivelul educaţiei, putem specula că cel mai probabil *fetele citesc mai multă* literatură şcolară sau de plăcere, ceea ce le expune la contactul mai frecvent cu termenii arhaici. Şi aceasta, în contextul în care, faptul că fetele citesc mai mult comparativ cu băieţii, se întâmplă la o vârstă şcolară. Într-o cercetare realizată în 30 de ţări din lume, s-a arătat că un număr mai mare de fete comparativ cu băieţii citesc de plăcere mai mult de 30 de minute pe zi (Hirsch, 2000). Aceste ipoteze necesită investigaţii empirice viitoare.

În al treilea rând, participanţii care au avut un contact mare cu cultura germană au raportat o cunoaştere semnificativ mai mare a arhaismelor comparativ cu cei care nu au avut deloc contact cu această cultură, doar în condiţia „sex feminin", dar nu şi în cazul cuvintelor specializate sau a cuvintelor uzuale. Aceasta înseamnă că participanţii de sex feminin care au avut un contact mare cu cultura germană cunosc semnificativ mai multe cuvinte arhaice decât participanţii de sex feminin care nu au avut deloc un astfel de contact. Această diferenţă semnificativă nu am găsit-o în cazul participanţilor de sex masculin şi în nici o altă combinaţie testată. Contactul cu cultura germană a ajutat la înţelegerea semnificaţiei unor cuvinte care există în limba română.

În cele din urmă, participanţii de sex feminin care cunosc limba franceză cunosc semnificativ mai multe cuvinte specializate şi uzuale decât participanţii de sex feminin care nu vorbesc deloc această limbă. Acest fenomen se poate explica pornind de la contactele istorico-lingvistice dintre comunităţile germană şi franceză. Evenimentele istorice care au avut loc începând cu secolul al XV-lea (războiul de 30 de ani, reforma) şi în care erau implicate atât Germania, cât şi Franţa, au determinat un schimb lexical fructuos între cele două popoare, aducând – de ambele părţi – atât cuvinte uzuale, cât şi cuvinte specializate noi (în speţă din limbajul militar) (Niklas-Salminen 1997: 51).

7. Consideraţii finale

Prin această cercetare am investigat frecvenţa cunoaşterii a trei categorii de cuvinte – arhaisme, cuvinte specializate şi cuvinte uzuale româneşti de origine germană – pe un lot de participanţi de naţionalitate română, precum şi influenţa a cinci variabile asupra cunoaşterii acestor categorii de cuvinte.

Cercetarea prezentă nu este lipsită de limite. În primul rând, accesul la participanţi s-a făcut aleatoriu şi nu pe baza unei randomizări, care ar fi permis extragerea unui eşantion reprezentativ. În al doilea rând, existenţa unui lot relativ restrâns de participanţi este o altă limită a cercetării.

Studiile viitoare ar trebui să continue investigaţia, supunând analizei frecvenţa cunoaşterii diferitelor tipuri de cuvinte româneşti împrumutate din germană, preferate de sexul feminin şi de cel masculin. De asemenea, cercetarea noastră a indicat că participanţii care vorbesc limba franceză cunosc mult mai multe cuvinte neologice şi din vocabularul uzual decât participanţii de sex feminin care nu cunosc limba franceză. Ipotezele lansate de noi necesită investigaţii suplimentare.

BDD-V2526 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:34 UTC)

Bibliografie

a. Dicţionare de specialitate

Bulgăr, Constantinescu-Dobridor 2002: Gheorghe Bulgăr, Gheorghe Constantinescu-Dobridor, *Dicţionar de arhaisme şi regionalisme* vol. I, II, Bucureşti, Editura Saeculum Vizual.

Busuioc 2007: Monica-Mihaela Busuioc, *Dicţionar de arhaisme*, Bucureşti, Editura All Educaţional.

Ciorănescu 2002: Alexandru Ciorănescu, *Dicţionar etimologic al limbii române*, ediţie îngrijită şi traducere din limba spaniolă de Tudora Şandru Mehedinţi şi Magdalena Popescu Marin, Bucureşti, Editura Saeculum I.O.

Coteanu 1975: Ion Coteanu (coord.), *Dicţionarul explicativ al limbii române*, Institutul de Lingvistică, Bucureşti, Editura Academiei.

DHW [4]2007 = Duden. Das Herkunftswörterbuch. Etymologie der deutschen Sprache, Band 7, Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich, Dudenverlag.

Lewandowski [6]1994: Theodor Lewandowski, *Linguistisches Wörterbuch*, *Bände 1*, *2*, *3*, Heidelberg, Wiesbaden, Verlag Quelle & Meyer.

Marcu 2000: Florin Marcu, *Dicţionar uzual de neologisme*, Bucureşti, Editura Saeculum I.O.

Murariu 2008: Ioan Murariu, *8 500 de termeni istorici şi arhaisme*, Bacău, Editura EduSoft.

b. Literatură de specialitate

Arvinte 1971: Vasile Arvinte, *Die deutschen Entlehnungen in den rumänischen Mundarten*, Berlin, Akademie-Verlag.

Climate 1997: C. Climate, *Men and women talking: The differential use of speech and language by gender* (http://www.google…/differentiallanguage.html+pronoun+use+men+women+differences&hl=e – consultat pe 11 sept. 2012).

Coney 2002: J. Coney, *Lateral Asymmetry in Phonological Processing: Relating Behavioral Measures to Neuroimaged Structures*, „Brain and Language", 80, 355–365.

Cujbă 1999: Cornelia Cujbă, *Influenţa germană asupra vocabularului limbii române literare contemporane*, Bucureşti, Editura Paideia.

Crudu 2012: Mihai Crudu, *Zu den rumänischen Archaismen deutschen Ursprungs: semantische Überlieferung* (în curs de apariţie).

Frăţilă 2000: Vasile Frăţilă, *Etimologii. Istoria unor cuvinte*, Etymologica, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic.

Hirsch 2000: Donald Hirsch, *Girls read more than boys*, OECD Directorate for Employment, Labour and Social Affairs (http://www.oecdobserver.org/news/archivestory.php/aid/653/Girls_read_more_than_boys.html – consultat pe 11 sept. 2012).

Hristea et al. [3]1984: Theodor Hristea et al., *Sinteze de limba română*, Bucureşti, Editura Albatros.

Jespersen 1922: Otto Jespersen, *Language: Its Nature, Development and Origin*, London, Allen and Unwin, Ltd.

Liu/Mihalcea 2007: Hugo Liu, Rada Mihalcea, *Lexical Differences* (pt 2 of 2) (http://differenceblog.livejournal.com/79128.html – consultat pe 11 sept. 2012).

Maccoby/Jacklin 1974: Eleanor D. Maccoby, Carol Jacklin, *The psychology of sex differences*, Standord, CA, Stanford University Press.

Niklas-Salminen 1997: Aïno Niklas-Salminen, *La lexicologie*, Paris, Armand Collin/Masson.

Norrelegen/Lacerda et al. 2001: F. Norrelegen, F. Lacerda, H. Forssberg, *Temporal resolution of auditory perception in relation to perception, memory and language skills in typical children*, „Journal of Learning Disabilities", 34, 359–369.

BDD-V2526 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:34 UTC)

Purdela Sitaru/Vasiluţă 2002: Maria Purdela Sitaru, Livia Vasiluţă, *Cercetări etimologice (Cu referire specială la împrumuturile de origine germană din limba română)*, Etymologica, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic.

Taha 2006: Haitham Taha, *Females' superiority on phonological and lexical processing*, „The reading Matrix", 6(2) (http://www.readingmatrix.com/articles/taha/article.pdf – consultat pe 11 sept. 2012).

Tannen 1990: Deborah Tannen, *You just don't understand: Women and men in conversation*, New York, William Morrow.

Wagemaker 1996: H. Wagemaker (ed.), *Are girls better readers? Gender differences in reading literacy in 32 countries*, The Hague, IEA.

(Wikipedia contributors) "Archaism", *Wikipedia, The Free Encyclopedia*, 3 aug. 2012, 9 sept. 2012.

Lexical-Semantic Mutations in the Romanian Vocabulary of German Origin. Diachronic Approach in Terms of Statistical Research

Based on an empirical research, this study aims to analyse the German loans in different stages of the Romanian language evolution. The investigated corpus contains two different but complementary dimensions of vocabulary: *archaisms* – as linguistic entities belonging to the passive vocabulary – and *neologisms* – as lexical elements, widely circulated in the synchrony. Firstly, we will analyse the lexical-semantic mutations that occurred as a result of the loaning process between German and Romanian languages. Secondly, we will present an empirical study in terms of statistical method, performed on respondents of different ages from Suceava. The considered variables (age, sex, birth place, level of culture, studies, etc.), and its interpretation will facilitate the setting of concrete statistics regarding the accessibility of archaisms and neologisms of German origin for the Romanian speakers.

BDD-V2526 © 2013 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:34 UTC)